

ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР

сава огнянов

РУСЕ

СЦЕНА БИБЛИОТЕКА

ищван йоркени

КОТЕШКА ИГРА

GAUDEAMUS IGITUR
JUVENES DUM SUMUS!
POST JUCUNDAM JUVENTUTEM,
POST MOLESTAM SENECTUTEM
NOS HABEBIT HUMUS!

НЕКА СЕ ВЕСЕЛИМ,
ДОРДЕ СМЕ МЛАДИ!
СЛЕД ВЕСЕЛАТА МЛАДОСТ,
СЛЕД ТЯГОСТНАТА СТАРОСТ
ЩЕ ПОТЪНЕМ ВЪВ ЗЕМЯТА. . .

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"- Русе

120000888935

4 (Старинна студентска песен,
произлязла от латинските
вагантски песни. Музика от
фламандеца Йохан Окенхайм, XV в.).

490293

Песата се поставя за първи път у нас

превод

КАТЯ КАМЕНОВА

постановка

СЛАВИ ШКАРОВ

сценография

ВИОЛЕТА РУСЕВА

Откриване на Сцена „Библиотека“

с премиерата на 18 декември, вторник, от 19 часа,
сезон 1973/74.

В комешката игра гледате

ОРБАН, ЕРЖИ Е Л Е Н А С Т Е Ф А Н О В А
заслужила артистка

ГИЗА, сестра на Ержи Е Л И С А В Е Т А М О Р Ф О В А
заслужила артистка

ПАУЛА, приятелка на Ержи Е В А Г А Н Е В А

МИШЛЕ, съквартирантка на Ержи В И О Л Е Т А С Л А В О В А

ИЛУШ, дъщеря на Ержи А Н Т О А Н Е Т А К Р Ъ С Т Е В А

БРУКНЕР-ЧЕРМЛЕНИ, АДЕЛАИДА
майка на Виктор Р Е Н Е Б Е Л О Г У Ш Е В А

ЧЕРМЛЕНИ, ВИКТОР,
приятел на Ержи А Н Д Р Е Й М Е Д Н И К А Р О В

ИОЖИ, зет на Ержи Б О Ж И Д А Р М А Н Е В

КЕЛНЕР С Т О И Ч О С Т О И Ч Е В

Време на действието — наши дни

ищван йоркени

е един от най-известните и своеобразни съвременни унгарски писатели. Роден през 1912 година, той спечелва известност и признание всред читателската публика с хумористичните си разкази, написани в годините след Втората световна война. Особен успех постига с повестта си „Семейство Тоот“, която по-късно бива преработена за театралната сцена и филмовия екран. С това си произведение писателят произнася в ярък гротесков план своята неповторима саркастична присъда над фашизма, над еснафското примиренчество, над всяка порода безразличие.

„Едноминутни новели“ е заглавието на една друга книга, която допринася за популярността на автора зад граница. Ищван Йоркени пише и редица оригинални драматични произведения, ала на особен успех и признание се радва неговата трагикомедия „КОТЕШКА ИГРА“, написана също в гротескова гама и неслизаща вече няколко сезона от театралните сцени в Будапеща и други унгарски градове.

Верен на своята традиция за репертоарно откривателство и на предпочитанията си към драматургията на социалистическите страни Драматичен театър „Сава Огнянов“ пръв в страната поставя творбата на Ищван Йоркени.

Всред обществото съм познат като изявен писател — драматург и прозаик. Но имам страх от сцената като от огън. Имам и причини за това. Писателят-прозаик не е заплашен от гръмотевици. Той още при самото писане попада в непосредствена връзка със своя читател, защото знае, че ще си разговаря с него на четири очи в ъгъла на някоя стая. От усехите си не се главозамайва. А ако се провали, пак не се

засяга от риска, че читателят му ще се прозява, ще остави книгата и ще я забрави. Но вече като драматург съм виждал мои приятели при премиерите на техни произведения с преживяващи лица да се самозабравят в своето щастие до такава степен, че мърморят текста заедно с артиста на сцената, като че ли този текст не е писан от тях, а е паднал от небето. Може би и мен са виждали в същото положение. И след като е така, защо трябва да се подлагаме на рискове? Защото всяка дума, изказана от писателя чрез сцената, влияе многократно по-силно, на ента степен, казано математически. Думите, които описват обстановката, стават действителност, като усилват внушението си с много степени. Следователно думите получават нова, друга сила, защото има случаи, когато става обратното и те, думите, по различни причини от ден на ден намаляват пробивната си сила. Малцина са ония, които вярват, че всяка реално съществуваща истина може да се споделя и описва с овехтели средства. Думите, отнасящи се до реалния свят в повечето случаи отразяват сами себе си, „думите за самите думи“. Онзи, който не се помирява с мисълта, че езикът и културата ни, а заедно с тях и нашето съществуване се девалвират занапред, той почва да описва много пътища, по които да тръгне, предприема нови опити да създава нови ситуации и е готов да се вкопчи във всичко ново, което се заражда. Това се отнася и за думите, с които ние си служим, ако те имат възбуждаща сила и предизвикват магическо влияние. Настоящата книжка с пет драматични произведения е написана през дълъг интервал от време поради това, че в началото и аз, повярвал в силата на думите, по теглих по установената традиция и не очаквах нищо повече от успехите или провалите, изложени на риск от тази традиция. И само когато на собствения си гръб изпитах безсилието на словесното богатство и проумях безизходицата от добре утъпкания път, едва тогава започнах отначало в прозата да търся нови взаимозависимости, в които думите отново да искрят и евентуално да успеят да пробият онези изолиращи пръстени, забулили действителността. След прозата се хвърлих в бой с драмата, която има високо напрежение и е опасна като гръмотевица. Моите приятели Карой Казимир и Ласло Дюрко, а също и моята съпруга, която за щастие е драматург, ме заредиха с толкова другарство, че получих кураж да се кача на сцената.

Ищван ЙОРКЕНИ

Увод към сборника му с песни

из „размисъл за гротеската“

Ако говорим за названието, то — вече само по себе си лош белег — означава почти буквално „взет от тавана“. Първоначално гротески са наричали стенните украси, намерени в Рим при разкопки през XV в. Те веднага станали мода и ставайки мода моментално се изложили на нападки. Нещо повече: дори оригиналните изображения от времето на империята на Август са били приети твърде неодобрително. „На рисунките ние виждаме корени, — пише Ветрувий, — безпорядък от преплетени подобия на цветя, поникнали направо от покривите, а в прибавка към цветята — напълно излишни — има и хора. Подобни явления няма и не може да има, защото никога не ги е имало“.

Живописиста на Ел Греко е била тъй далеч от художествените вкусове на двора при Филип II, колкото изкуството на Чонтвари е било чуждо на унгарската публика от края на миналия век. Тъй че и неприемането и напускането на изпитания път в изкуството са съществували и остават в сила чак до наши дни. В това няма нищо чудно. Гротеската хвърля предизвикателство към чувството за симетрия, нарушава обикновения ред на нещата, отваря път на други пропорции, на нови закони и в завършек на всичко претендира шото целия неин космически безпорядък да бъде признат за заслужаващ доверие, за съвършен и по своему напълно логичен.

Аз не искам да се представя за герой, но при всички обстоятелства да пишеш, значи да рискуваш. Всеки човек, независимо че възнамерява да създаде нещо по-добро от вече създаденото, подхвърля на опасност собственото си съществуване. Но иначе не може. Аз не съм бог знае какъв гений, но си припомням мнозина, които встъпиха на литературното поприще с еднакви шансове, а излизаха от дистанцията, не успяваха да се изият само затова, че всеки се стремеше да избегне този риск. Загубиха тъкмо онези, които искаха да залагат без риск за загуба.

Но и от риск до риск има разлика. Едно е да попаднеш в руслото, т. е. да наваксах от готовите традиции, а вдъхновение да черпиш от съвременниците си, писатели и неписатели, опрян на тях в труден час, и съвсем друго — да пишеш без предшественици, без запас от готови формули, да бъдеш обречен на вечна импровизация, т. е. с оглед на самия жанр да живееш във вакуум. За художника — майстор на гротеската, самотата не е само човешка битова ситуация, но, което особено наранява, самото му литературно начинание увисва във въздуха.

Обаче ако гротеската предлага само горест, в какво е пък тогава нейната сладост? Какво я поражда и подхранва? Та нали не се е появила едва днес на божия свят: гротеската от най-древни времена е неразлъчен спътник на всички изкуства, за което свидетелствуват не само нашите народни песни и приказки, но и митовите на другите народи, а така също и съвременния говорим градски фолклор. Аз, разбира се, мога да говоря само от свое лице като писател, чиито първи тъничък сборник е съдържал изключително гротескни неща. Оглеждам ли се назад и обмисля ли всичко пост фактум, аз виждам: онова, което съм написал в гротесков маниер е могло да бъде написано само така, защото такъв подход винаги предлага картина много по-правдива, много по-разтърсваща...

ИЩВАН ЙОРКЕНИ

сп. Иностранная литература, бр. 1, 1973

четири
актриси
представени от
четири
актриси

заслужилата
артистка
ЕЛЕНА
СТЕФАНОВА

Много е писано и още много ще се пише за заслужилата артистка Елена Стефанова, за онази магическа неповторимост, с която тя властвува от театралната сцена. Аз виждам силата на тази магическа власт в очите на Елена Стефанова. Защото нашето толкова земно и неземно изкуство струи преди всичко през очите, но само когато ги имаш...

Аз мога да се нарека щастливка за това, че имам възможността да се срещам с тези очи вече близо десет години. Дълбоко съжалявам, че не съм била в салона, когато това са били очите на Албена и Боряна, на Милкана от „Майстори“ на Рачо Стоянов, на старата Нискавуори от „Жените на Нискавуори“ на Хелі Вуолийоки, Маргарет Чалмерс от „Кражба“ на Джек Лондон, графиня Дюпон-Дюфор от „Пътник без багаж“ на Жан Ануи. Но аз срещнах тези изключителни очи в Теодора от „Към пропаст“ на Визов, в Майката от „По цели дни на дърветата“ на Маргерит Дюра, в Хаджиева от „Златната мина“ на Ст. Л. Костов, в Мария Александровна Улянова от „Семейство“ на А. Ф. Попов, в госпожа Адорни от „Горещи нощи в Аркадия“ на Драгомир Асенов, в Дарина от „Един неповторим ден“ на Георги Кръзов, в леля Руца от „Птиците на нашата младост“ на Йон Друца — винаги нейните и винаги толкова различни очи!

Трябва да не си жив човек, за да останеш равнодушен, когато виждаш как тревогата на нейната героиня лумва в гърдите, как пропъзлява през гърлото и заструява през очите ѝ. Това е нещо повече от обикновена интерпретация, това е себепредаване докрай без

остатък. Тук се крие магията на Елена Стефанова. И партнираш ли веднъж на тези неповторими очи, ти закопняваш за тях, ако ти се наложи да не ги срещаш извест по време.

Преди 7-8 години, когато се празнуваше юбилеят на Елена Стефанова във Велико Търново, където тя е прекарала най-голямата част от творческата си биография, вечерта на самото чествуване целият актьорски състав бе на сцената. В левия ъгъл, в едно кресло е седнала и юбилярката. На трибуната излиза докладчикът, професор Пенчо Пенев и произнася своите първи думи: „Елена Стефанова е родена актриса!“. Салонът гръмна от аплодисменти. И колеги, и публика спонтанно станаха на крака и завикаха „Браво!“. А Елена Стефанова, с присъщата ѝ скромност, смутена, стъписана, само бавно се изправи и ниско, ниско се поклони. Вярваше ли тя на тези думи, не зная, но ние всички — нейните колеги и приятели, бяхме убедени, че това кратко изречение е най-точното и най-прекрасно определение за особената природа на нейния изключителен талант.

Елена Стефанова беше забележителна в ролята на старицата във френската пиеса „По цели дни на дърветата“. На мен, младата актриса, тя правеше поразително впечатление още от гримьорната. Колкото и рано да отидех за представление, тя винаги биваше там преди мен. Не смеех да я заговоря за странични неща, защото застанала веднаж пред огледалото, тя вече започваше творческата си работа вътрешно вглъбена, съсредоточена в мислите на героинята. Полагайки грим върху лицето, тя изопваше бръчките около устата си и присвиваше очи в характерната

маска на своята старица. А когато ѝ поставеха снежно-бялата перука, това лице вече нито за миг не се отпускате в меките, спокойни черти на нашата „мами“, а гледаше остро, изопнато и подозрително — една ненаситно лакома и зла стара жена. След това Елена Стефанова обличаше костюма, слагаше безбройните „златни“ гривни по ръцете си, вземаше бастуна и започваше да се разхожда леко прегърбена, с бавна, ритмична походка зад кулисите. Тя вече живееше с образа си много преди началото на спектакъла. Колко малко актьори са способни на такова дълготраещо психическо натоварване. Не съм срещала друг подобен случай у артист, когато и лицето и фигурата се разтоварват едва след финала на представлението.

Много, много може да се разказва за Елена Стефанова. Защото тя не е само пример, образец, тя е школа, от която се учат не само младите актьори, но и всички, на които театралното изкуство е незаменна съдба. Често се питам — няма Елена Стефанова не е майка, съпруга, домакиня като всички нас, с всички разнопосочни безпокойства и грижи на тези задължения. Но когато стане въпрос за театъра, тази вълшебна дума доминира над всички други чувства у тази необикновена жена. Да, наистина необикновена, защото все още рядкост са хората, у които възвишеното винаги преобладава над обикновените, ежедневни потребности.

А в успеха на най-новата ѝ роля не само че не се съмнявам, но ще седна в салона с разтворена душа, защото съм сигурна, че Елена Стефанова ще посее там кълнове-те на нови добродетели.

МАРИНА ПРАШАНОВА

заслужилата
артистка
ЕЛИСАВЕТА
МОРФОВА

Заслужилата артистка Елисавета Морфова е отново сред нас. Това едва ли е най-точният израз за случая. Защото нейното отсъствие за няколко години от сцената на русенския театър не означава, че тя е отсъществувала от мисълта на колегите си, от мисълта на винаги очакващата я публика. Твърде дълбока е дирята, прокарана от яркото дарование на Елисавета Морфова и това обяснява голямата ни жажда за нови творчески срещи с неговите плодове.

Мнозина от нас са имали голямото щастие да бъдат нейни партньори. Това означава, че са имали до себе си и строгия, критичен ценител, и добрия, насърчаващ поглед, и увлекателния темперамент, и най-важното, най-рядкото — онова необяснимо така силно въздействащо качество на големия талант, наречено „обаяние“, наречено „излъчване“.

Богатия си творчески опит и умение Елисавета Морфова е натрупала в дълъг, вероятно интересен и още по-вероятно — не лек път. Този път е започнал, когато актрисата е била само на 16 години! В Силистра се е сформирала „Трупа към Българското общество“ с ръководител Енчо Тагаров. В тази трупа Морфова изпълнява първата си роля — Анюта от „Силата на мрака“ на Л. Н. Толстой.

Оттогава започва една творческа биография, най-големите върхове на която са Маргарита Готие от „Дамата с камелиите“ на А. Дюма — син, Мария Тюдор в едноименната драма на Виктор Юго, Кручинина от „Без вина — виновни“ на А. Н. Островски, Филумена Мартурано от едноименната творба на Едуардо де Филипо, Глория Платерсти от „Островът на Афродита“ на Алексис Парнис, Ирина Радионова от „Царска милост“ на Камен Зидаров и особено д-р Елена Василева от „Всяка есенна вечер“ на Иван Пейчев. Всички тези, а и още много и много роли на русенска сцена Елисавета Морфова изпълнява с органична, много пестелива, дълбоко реалистична игра. Всеки нейен образ е обладан от сценическо достойнство, очертан е с деликатно театрално възхиновение. Външните средства на актрисата са съдържани, лаконични, дълбоко

е навлизането във вътрешната същност на героинята. Елисавета Морфова съумява по особен, сложен и много талантлив начин да съединява отделните черти на всеки образ и да прави от него едно неразделимо цяло. Ето защо поведението на нейните аристократки е изискано и безупречно, но винаги прикрива една разядена духовна същност. Ето защо нейните прости жени от народа са привидно безлични, но духовно извисени, героично благородни.

Елисавета Морфова налага на публиката на себе си, не своите високи професионални качества, а многостранно отгледания, грижлив и прецизно изграден художествен образ. Във всяка своя роля актрисата се стреми да вложи чистица човеколюбие, да ѝ придаде повече или по-малко душевно благородство. Затова нейните героини дори когато грешат или враждуват, пак са стойностни и привлекателни като личности. Това не означава, че Морфова търси оправдания за грешките и ожесточенията им. Тя просто дигри по-дълбокия брод към съдържанието, по-стръмната пътека към вътрешната стойност. Без да е евтино ефективна или обикновено позната, актрисата винаги остава на ясни позиции, винаги е ясна в предпочитанията си честна спрямо изкуството, на което служи, откривена и възхинована към общество, за което твори.

Ето защо с трепет очаквам новата изява на заслужилата артистка Елисавета Морфова. И съм убедена, че нейната работа върху обрза на Гиза в пиесата „Котешка игра“ ще хвърли нова светлина върху нейния винаги свеж талант.

ДИАНА ДЕЯНОВА

**ЕВА
ГАНЕВА**

Моята първа среща с актрисата Ева Ганева беше от зрителната зала. Гледах я в образа на Вера от пиесата на Камен Зидаров, „Царска милост“. Запазила съм спомена за младежко обаяние, за правда на емоционалния живот и достоверност на поведението.

С професионален интерес и уважение следя работата на Ева Ганева над всеки неин женски образ откакто постъпи в Русенския драматичен театър: Зоя в „Борислав“ на Вазов, Аврамица в „Ленин влиза в нашия дом“ на Караславов, Анна в „Кактусът“ на Васил Попов, Арина Ивановна в „Децата на Ванюшин“ на Найденов, Райна в „Професия за ангели“ на Драгомир Асенов и други.

Със своеобразието на индивидуалността си актрисата очертава неповторимия портрет на всеки пресъздаден образ. А нейната повече от 30-годишна сценична дейност ѝ позволява да доказва широтата на репертоарния си диапазон, да интерпретира образи със сложни характери, в различни възрастови и социални категории. Силата на нейното актьорско изкуство е в категоричността на празданските ѝ позиции, в откровеността и в жизнената непринуденост на сценичното ѝ поведение. Изкуството на актьора е сложен процес, при който субективните възприятия и отношението на твореца към действителността определят метода на творчеството му, на самобитността му.

Мисля за различните съдби, за различните характери и различните стремежи на пресъздадените от Ева Ганева женски образи, мисля за тяхната точна човешка характеристика. Струва ми се, че дори само посочените няколко образа от дългата поредица роли красноречиво говорят за нейното сценично дарование.

Обичам да ѝ партнирам. Човешките и професионалните качества, които тя носи, превръщат съвместната работа с нея в удоволствие. Ще посоча един пример. Стилото на своеобразие в постановката „Кактусът“ на режисьора Орфей Цокров не смутиха опитната колежка. Напротив! С точен и верен усет за резонанса на режисьорските изисквания тя увлече в работата всички участници, допринесе за намиране на точния температурен градус на спектакъла.

Дисциплинирана, етична, с присъща способност да създава непосредствен контакт с партньорите си Ева Ганева винаги предизвиква у нас желание за нови срещи на сцената.

Стефка СТЕФАНОВА

РЕНЕ БЕЛОГУШЕВА

Жизненият път на актрисата Рене Белогушева е особено тясно преплетен с биографията на Русенския драматичен театър. Отраснала в семейството на един от неговите създатели, тя още от най-ранна възраст заживява с проблемите, с празниците и с трудностите на нашия театър. Тук тя получава професионалното звание „актриса“, тук свързва и живота си с прекрасния актьор Петър Белогушев, спомогнал твърде много за нейното творческо развитие.

Целият живот на Рене Белогушева е всеотдайна любов към театралното изкуство. Тя е човек, който ни кога не изтъква себе си, винаги е внимателна и толерантна към другите. Вън от театъра тя не се напраща на вниманието ни, не се стреми да шуми около себе си. От свое име и за своите интереси тя никога не изисква. Тъкмо противоположна я виждаме на сцената — нейните героини не са розови и на парфюмирани, милички и скромни, положителни и добри. Рене Белогушева е ярко характерна актриса и разобличава смело своите героини, без да ги оправдава и разкроява.

Няма да забравя нейната Ксения — жената на знаменития горкиев Егор Буличов — гостенка в собствената си къща, вечно хленчеща и нещастна. Тя не беше наше то съчувствие, а напротив, беше жалка, досадна, противна. Тя отблъскваше.

С ярки щрихи Рене Белогушева изгради ролята на Масларска в „Миллионерът“ на Йовков. В този образ понятието „вилнееща простащина“ добиваше плът и кръв, ставаше страшно. А когато на финала Масларска се вцепеняваше от удара на развързката, зрителят разбираще защо не можем така лесно да се отървем от това жилаво явление,

жигосано от Йовков, но още непреодоляно напълно.

В мисис Пирс от „Пигмалион“ на Шоу актрисата провеждаше образа с тънка самоирония, с много приспособления и богата нюансировка. Умело правеше голям акцент от репликата си „Човек не е кукла, с която може безотговорно да се играе“.

Много са срещите ми с разнообразните образи, създадени от актрисата Рене Белогушева. Та тя е вече три десетилетия на сцената и аз от сърце ѝ пожелавам здраве и нови творчески откровения.

Надя МИХАЙЛОВА

представлението се води от
КЮРАНА ПЕНЕВА
текста следи
АНТОАНЕТА ПАНАЙОТОВА

Художник-изпълнител — Димитър Гилев. Зав. техническо и проектантско бюро — Петър Гузелски. Ръководител организация и реклама — Надежда Ванева. Ръководител художествено осветление — Георги Хараламбиев. Звуково оформление — Цвятко Ячев. Театър-майстор — Димитър Найденов. Тапицерско ателие — Йордан Петров. Завеждащ театрален реквизит — Васил Сапунджиев. Шивашко ателие — Каролина Димитрова. Слави Николов. Железарско ателие — Георги Петков. Дърводелско ателие — Нено Ненов. Грим и перуки — Станой Станоев. Гинка Ангелова. Завеждащ театрален гардероб — Снежана Найденова.

На снимките: засл. арт. Елена Стефанова в ролята на Кити Уорън от „Професията на госпожа Уорън“ на Джордж Бърнард Шоу. Засл. арт. Елисавета Морфова в ролята на Кручинина от „Без вина — виновни“ на А. Н. Островски. Актрисата Ева Ганева в ролята на Коринкиня от същата пиеса. Актрисата Рене Белогушева в ролята на японката от „На другата страна“ на Анатолий Барянов.

редакция и уредба на програмата
ВАСИЛЕН ВАСЕВ

